

Forum VI

Oppimispolku lukuihin 21-24

Tavoitteet

- Tietotavoitteet: Opiskelija
 - tutustuu Amerikan alkuperäiskulttuurien piirteisiin ja alkuperäiskansojen maailmankuvaan
 - ymmärtää alkuperäiskulttuurien tuhoutumisen vaikuttaneet tekijät ja osaa arvioida kulttuurien kohtaamiseen liittyvää käsitteistöä
 - osaa hahmottaa amerikkalaisiin kulttuureihin tulleita ulkopuolisia vaikutteita ja miten amerikkalaiset kulttuurit ovat vaikuttaneet eurooppalaiseen kulttuuriin
 - osaa arvioida amerikkalaisten yhteiskuntien poliittista kehitystä.
- Taitotavoitteet: Opiskelija
 - osaa etsiä aiheeseen liittyvää tietoa ja arvioida sitä kriittisesti
 - osaa harjoitella kuva- ja tekstilähteiden tulkitsemista.

Toteutus

- Opiskele luvut itsenäisesti, parin kanssa tai pienryhmässä oppikirjan ja netin avulla.
- Etene omaan tahtiisi, aikaa käytettävissä __ oppituntia.
- Ylöspäin eriyttävät tehtävät on merkitty +-merkillä.
- Oppituntien lisäksi sinun on työskenneltävä myös kotona. Palauta vastauksesi viimeistään __.
- Lue aluksi jokainen oppikirjan luku ennen tehtävien tekoa.

OSA I

1. Lue oppikirjan luvut 21 ja 22 ja tee s. 147 tehtävät 1-2 ja s. 155 tehtävät 1-2.
2. Tee maya-kulttuuriin liittyvät dokumenttitehtävät.

Maya-kulttuurin tuhoutuminen

Dokumentti 1

Syiksi klassisten kulttuurien tuhoon on esitetty milloin kulkutauteja ja maanjäristyksiä, milloin ulkopuolista valloitusta tai sisäisiä kansannousuja. Kiistattomia merkkejä ulkopuolisista maahantunkeutujista tai luonnonmullistuksista ei ole kuitenkaan löydetty.

Ehkäpä rappeutumisen panivat alulle taloudelliset tekijät. Mayat eivät koskaan olleet erinomaisia maanviljelijöitä, vaan köyhdyttivät suhteellisen nopeasti loppuun alueen ohuen ruokamultakerroksen. Tästä seurasi suuria ravinto-ongelmia. Toisaalta mayakaupungit olivat aikaisemmin toimineet kaupankäynnin ylläpitäjinä Meksikon ja Keski-Amerikan eteläosien välillä, mutta kun muut kansat alkoivat rakentaa yhä parempia ja merikelpoisempia laivoja, mayat menettivät tämän tärkeän välittäjänroolinsa ja köyhtyivät. Tällöin nälänhädän uhkaama kansa ja kauppiat, jotka olivat menettäneet elinkeinonsa tuottavuuden, joutuivat vastakkain tieteellisiin tutkimuksiinsa ja mystisiin uskonnollisiin rituaaleihinsa uppoutuneen hallitsevan yläluokan kanssa. Näin puhkesi jatkuvia sisäisiä levottomuuksia, joita monet pakenivat entisistä kaupunkikeskuksista Jukatanille. Pakolaiset olivat enimmäkseen yläluokan ja papiston edustajia, jotka veivät mukanaan kulttuuritietoutensa.

Lähde: Maailmanhistorian pikkujättiläinen. 1988

Dokumentti 2

Yhdysvaltalaisessa Vanderbilt-yliopistossa romahduksen syitä on selvitetty toistakymmentä vuotta. Tapahtumien kulku onkin saatu suurin piirtein selville. Mayamaan rappeutuminen kesti kolmisen sataa vuotta ja johtui monista eri syistä. Joillain alueilla sodat muuttuivat ylimysten näytösluontoisista kamppailuista veriseksi taisteluiksi, toisaalla kaupungit kurjistuivat muun muassa liikaväestön, ruokapulan, kansannousujen ja kuivuuden vuoksi. Ihmiset hylkäsivät asutuskeskukset ensin lounaassa tai etelässä, sitten pohjoisessa ja idässä. Valloittajat tai viidakko asettuivat tyhjentyneisiin kaupunkeihin.

Helsingin Sanomat 6.9.2005

Dokumentti 3

Professori Arthur Demarest Nasvillen yliopistosta Yhdysvalloista on kirjoittanut useiden kirjojen verran vastausta kysymykseen, eikä se vielääkään ole tyhjentävä. Hänen viimekesäiset löytönsä paljastavat, millainen oli nykyisessä Guatemalassa sijaitsevan, aikanaan vauraan ja vaikutusvaltaisen Cancuenin kaupungin loppu. "Äkkinäinen, väkivaltainen ja varhainen", hän kiteyttää.

Demarestin ryhmä perehtyi Cancuenin kanavien ja altaiden järjestelmään. Vesiaihe symboloi sitä, että kaupungin kuningas kontrolloi silloisten mayojen valtaväylää, Pasiójokea. Uomat johtivat pyhällä punaisella värillä maalattuun altaaseen – ja joukkohautaan. Märkä muta oli tallettanut 31 ihmisen luut ja runsaasti arvokkaita asusteita. Jäänteitä tutkineet oikeusanthropologit kertoivat hiljattain hankkineensa niin paljon näyttöä, että uskaltaisivat nostaa oikeusjutun tuhat vuotta vanhasta veriteosta. Teurastuksen tarkoitus oli hävittää kuninkaallinen suku. Lisäksi lynkkaus ajoi kaupunkilaiset kodeistaan. Keskus toisensa perään Pasiójoen varrella sortui.

Seuraavien muutaman sadan vuoden aikana mayojen klassinen kulttuuri tuhoutui. Paikoin sodat raaistuivat, paikoin kaupungit kurjistuivat muun muassa nälänhädän ja kuivuuden vuoksi. "Suurin ongelma olivat pakolaiset, niin kuin nykyisissäkin sodissa", Demarest sanoo.

Helsingin Sanomat 18.10.2005

Dokumentteihin liittyvät tehtävät

1. Tutki dokumentteja. Mitä eri syitä mayakulttuurin tuhoutumiselle löydät?
2. Mitkä syistä viittaavat mayakulttuurin hitaaseen rappeutumiseen ja mitkä nopeaan katastrofiin?
3. Etsi netistä atsteekkivaltakunnan pääkaupungista Tenochtitlánista video. Millainen kaupunki oli videon mukaan ja mitä se kertoo atsteekkien kulttuurista.
- + 4. Etsi netistä olmeekkien pallopelistä kertova video. Millainen peli videon mukaan oli?
5. Tee oheiset löytöretkiin liittyvät dokumenttitehtävät.

Kolumbus kohtaa Karibian saariston alkuperäisasukkaat

Dokumentti 1:

Théodor de Brynin kuparikaiverus 1500-luvun lopulta

Dokumentti 2:

Kristoffer Kolumbus kirjoitti päiväkirjassaan vuonna 1492 seuraavasti:

"Minä näin, että he olivat ystävällisiä mieleltään ja että he olisivat helpommin kristinuskoon kääntyviä lempeydellä ja sävyisyydellä kuin väkivalloin. Sen vuoksi annoin muutamille lasihelmikaulanauhoja, toisille punaisia päähineitä. He olivat kovin ihastuksissaan ja osoittivat meitä kohtaan suurta mieltymystä. Myöhemmin he uivat meidän laivoillemme, toivat mukanaan heittokeihäitä, puuvillalankakeriä, papukaijoja ja muuta, mitä he antoivat erilaisten pikkuesineiden, kuten kulkusten ja lasihelmien vastineeksi.

Ne miehet, jotka näin, olivat nuoria, tuskin yli kolmenkymmenen. Kaikki he olivat soreakasvuisia. Heidän hiuksensa ovat lyhyet ja kankeat kuin jouhi ja kammatut otsalle ja silmille. Heidän ihonvärinsä muistuttaa Kanarian saarten asukkaiden hipiän väriä, se

ei ole musta eikä valkoinenkaan. He maalaavat itsensä mustalla, punaisella tai valkoisella värillä, muuttavat vain kasvonsa, toiset koko ruumiin.

Minusta tuntuu, että näillä alkuasukkailla on hyvä ymmärrys ja että heistä tulisi erinomaisia palvelijoita, sillä näin heidän hyvin nopeasti käsittävän, mitä heille sanoin. Luulen myös, että he antavat mielellään käännyttää itsensä kristinuskoon, sillä heillä ei tunnu olevan mitään uskontoa."

Dokumentteihin liittyvät tehtävät

1. Tutki de Brynin kuparikaiverrusta. Millaisena hän kuvaa eurooppalaisten ja alkuperäisasukkaiden kohtaamisen?
 2. Mitä yhteisiä asioita löydät Kolumbuksen päiväkirjan tekstistä ja de Brynin kuparikaiverruksesta?
 3. Millaisia lähdekriittisiä kysymyksiä lähteille voisi esittää?
-
6. Mitkä tekijät edesauttoivat Latinalaisen Amerikan itsenäistymistä?
 7. Tutki oheista kuva. Mikä on kuvan sanoma ja mitä symboliikkaa siihen sisältyy?

OSA II

8. Lue oppikirjan luvut 23 ja 24 ja tee s. 164 tehtävät 1 ja 4 sekä s. 171 tehtävät 1 ja 3.
9. Kirjoita 10-20 lauseen tiivistelmät seuraavista aiheista:
 - Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuureihin liitetyt stereotyyptit
 - Yhdysvallat kulttuurien sulatusuunina
 - pohjoisamerikkalainen tapakulttuuri amerikkalaisten arjessa

OSA III

10. Jaksoa kokoava tehtävä: Jakson VI aloitusaukeamalla (s. 140–141) on laatikko, jossa lukee ”Lukiessasi kiinnitä huomiota”. Kirjoita jokaisesta laatikon kohdasta keskeiset asiat. Kutakin kolmea kohtaa varten on kirjoitettava viisi kokonaista lausetta.

OSA IV

Arviointi

Itsearviointi

- a) Mitä uutta opit?
- b) Mikä oli mielenkiintoista?
- c) Mistä olisit halunnut saada lisää tietoa?
- d) Mikä oli vaikeaa?
- e) Anna arvosana omalle työskentelyllesi (1–5).

Vertaisarviointi

Arvioi jonkun ryhmän muun opiskelijan oppimispolun tehtäviä.

- a) Missä hän onnistui erityisen hyvin?
- b) Mitä hän kenties olisi voinut vielä parantaa?